

Positieve gezondheid in het mbo

Hoe we kijken naar gezondheid en ziekte is de laatste jaren sterk veranderd. Lange tijd keken we naar gezondheid als afwezigheid van ziekte. Positieve Gezondheid heeft het accent verlegd van ziekte naar veerkracht van de mens en naar wat het leven betekenisvol maakt. Wat betekent dit voor opleidingen die zich richten op gezondheid, vitaliteit en zorg? Zes roc's slaan de handen ineen om het gedachtengoed van Machteld Huber in de onderwijspraktijk weg te zetten. Dit artikel beschrijft hoe het gedachtengoed van Positieve Gezondheid binnen zes roc's geïmplementeerd gaat worden en hoe het onderzoek naar de opbrengsten van het proces en het programma wordt ingericht.

TEKST SILVIA BROUWER, BRITT VAN BLADEL EN MARIEKE FIX

▲
Uitleg Positieve
Gezondheid

Positieve Gezondheid

Vanuit de benadering van Positieve Gezondheid wordt gezondheid gezien als: 'het vermogen je aan te passen en je eigen regie te voeren in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven'. Binnen Positieve Gezondheid zijn zes dimensies uitgewerkt die voortgekomen zijn uit onderzoek: lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen en dagelijks functioneren (figuur 1). Na de introductie van het gedachtengoed van Positieve Gezondheid, vindt in Nederland een langzame verschuiving plaats in de betekenis van gezondheid. Deze verschuiving heeft als gevolg dat er een accentverschuiving is naar preventie en gezondheidsbevordering. En waar er voorheen sprake was van gescheiden werelden, vraagt de beroepspraktijk meer en meer dat de aankomende beroepsbeoefenaar domein overstijgend kan werken. Het gedachtengoed wordt steeds breder omarmd. In de landelijke nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 heeft Positieve Gezondheid een belangrijke plaats als paraplu voor het gezondheidsbeleid. Ook in lokale preventieakkoorden en beleid van organisaties wordt Positieve Gezondheid steeds vaker genoemd.

Positieve Gezondheid Onderwijs en professionalisering

Op initiatief van ROC Midden-Nederland zijn zes roc's betrokken in een ZonMw-aanvraag

voor 'Positieve Gezondheid in de praktijk': ROC Midden Nederland, Het Graafschap College, Alfa College, Landstede, ROC van Twente en het Koning Willem I College gaan gezamenlijk het gedachtegoed van Positieve Gezondheid in de onderwijspraktijk implementeren. Het project heeft verschillende opbrengsten:

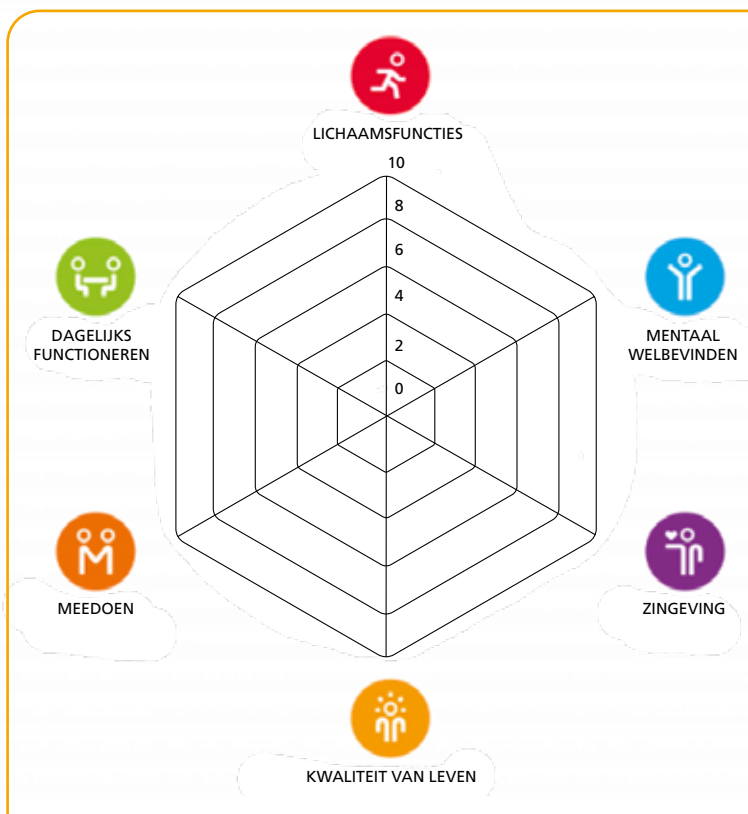
1 Lesprogramma voor mbo-studenten

Met het aanbieden van ontwikkeld lesmateriaal worden twee doelstellingen nagestreefd:

- 1) de studenten binnen het domein Vitaliteit zijn zich bewust van de mogelijkheden om zelf de regie op de eigen gezondheid te nemen en handelen daarnaar.
- 2) de studenten die opgeleid worden voor een beroep in het domein Vitaliteit zijn toegerust om het gedachtegoed van Positieve Gezondheid toe te passen in hun praktijk.

2 Een train-the-teacher programma voor mbo-docenten

Per roc volgen acht tot twaalf docenten de basismodule Positieve Gezondheid en zullen twee docenten een train-the-teacher programma volgen. De training is vooral bedoeld om het gedachtengoed van Positieve Gezondheid duidelijk te krijgen en docenten het onderwijs goed uit te kunnen laten voeren. Door de training kan het al ontwikkelde lesmateriaal doorontwikkeld worden in samenwerking met studenten en het werkveld.

▲ **Figuur 1:**
Spinnenweb
van Positieve
Gezondheid
(gepubliceerd met
toestemming)³

3 Een onderzoek gericht op ontwerp van de materialen, de implementatiestrategie, en de opbrengsten. Vanuit ieder roc zal een (docent)onderzoeker binnen het eigen roc onderzoek uitvoeren (uitgebreide beschrijving verderop in dit artikel).

4 Borging van het lesmateriaal.

Het ontwikkelde materiaal zal gedeeld worden en in de lesprogramma's worden opgenomen.

De zes roc's hebben gezamenlijk een lerend netwerk opgezet rondom de ontwikkeling en het implementeren van het lesmateriaal. Naast het gezamenlijke lerende netwerk waarin partners van alle roc's zitting hebben, zal ieder roc een eigen lokaal netwerk opzetten waarin docenten, studenten en werkveld betrokken worden in de ontwikkeling en implementatie.

Aanpak

Het project/onderzoek heeft een looptijd van tweeënhalf jaar en is opgedeeld in zes fasen:

- 1 Voorbereidingsfase: in deze fase wordt de projectstructuur en leergemeenschap ingericht. Op basis van de deelnemende roc's wordt een gezamenlijk professionaliseringstraject ingericht die wordt verzorgd door het Institute for Positive Health.
- 2 Ontwerpfase: op regionaal niveau nemen de mbo-instellingen de regie om samen met relevante partners het al ontwikkelde lesmateriaal te vertalen naar het beleid en visie van haar eigen opleiding.
- 3 Testfase: uitvoering van de lessen in een pilotsituatie. Ieder mbo doet dit op haar

eigen manier binnen gemeenschappelijk gestelde kaders.

4 Bijstelfase: op basis van evaluaties uit de testfase en inzichten uit de parallel lopende onderzoekslijn, wordt het lesmateriaal (inclusief exameninstrumenten) bijgesteld.

5 Implementatiefase: uitvoering van het bijgestelde lesmateriaal.

Onderzoek

Het meten van Positieve Gezondheid is nog steeds een uitdaging. Het spinnenweb met zes dimensies is immers geen meetinstrument maar een gespreksinstrument. Huidig wordt door wetenschappers nog gewerkt aan een meetinstrument dat Positieve Gezondheid kan meten, maar op dit moment is er geen vragenlijst bruikbaar dat het concept valide kan meten. In het parallel lopende onderzoek waar het practoraat 'Gezondheid, Sport en Bewegen' van Landstede en het practoraat 'Vitaliteit' van het Alfa-college betrokken zijn, ligt de focus op de (door)ontwikkeling van het lesmateriaal, de implementatiestrategie en de opbrengsten voor studenten, docenten(team) en werkveld. Voor het doorontwikkelen van het lesmateriaal wordt een ontwerpgerichte aanpak gekozen. Studenten, docenten en het werkveld zullen gezamenlijk in co-creatie het onderwijsmateriaal doorontwikkelen. Voor de implementatie van het onderwijsmateriaal kiest ieder roc voor een eigen implementatiestrategie. Binnen het onderzoek ontstaan hierdoor zes unieke cases (roc's) waar de implementatie strategie aan de hand van een vergelijkbare methodiek onderzocht zullen worden op belemmerende en meewerkende factoren. De zes cases worden gebundeld en best practices zullen worden uitgelicht. Aanvullend zal de impact op studenten, docenten(teams) en het werkveld worden onderzocht om een mogelijke meerwaarde van het onderwijsmateriaal voor alle partijen in kaart te brengen. Dit wordt gedaan door zowel met studenten, docenten als het werkveld in gesprek te gaan en hun verhalen en ervaringen op te halen. Om de verhalen goed in beeld te brengen wordt gebruik gemaakt van al ontwikkelde 'probe-kits': studenten en docenten krijgen twee weken een onderzoektas mee met voorwerpen en opdrachten die hen kunnen helpen om gedachten en gevoelens te verwoorden. Na twee weken wordt met behulp van de probe-kit gesproken over hun kijk op gezondheid en hun ervaringen met het onderwijs in Positieve Gezondheid. Wat hebben zij ervan geleerd (persoonlijk en professioneel)? En wat heeft daar wel of niet aan bijgedragen?

Resultaten en rijke ervaringen uit het programma zullen over twee jaar in LO-magazine worden beschreven.

Referenties

¹ Huber, M., et al. (2011). How should we define health? *BMJ*, 343(4163):235-237.

² <https://www.loketgezondleven.nl/documenten/landelijke-nota-gezondheidsbeleid-2020-2024>

³ <https://www.iph.nl/>

⁴ Cecilia A.C. Prinsen & Caroline B. Terwee (2019). Measuring positive health: for now, a bridge too far. *Public Health*, Volume170, P70-77.

⁵ <https://www.practoraten.nl/practoraten/gezondheid-sport-en-bewegen/>

⁶ <https://www.practoraten.nl/practoraten/vitaliteit/>

Contact

s.idink@rocmn.nl

Kernwoorden

positieve gezondheid, mbo, onderwijsontwikkeling